herpy

SKINKAR

Burrowing Sand Skink

Scincus scincus

En liten, slät och gyllenbrun skink som simmar genom löst ökensand med böljande rörelser. *Scincus scincus* tillbringar största delen av livet några centimeter under sandens yta, hittar sitt byte på vibrationerna och kräver ett djupt lager ren sand, värme och torra förhållanden.

Familj: Scincidae Tidigare namn: *Scincus officinalis*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**15-20 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**10-18 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Grävande**
Biotop	**Öken**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**80 × 50 × 30 cm** L × B × H för 2 vuxna djur
Temperatur, dag	**28-35 °C**
Värmeplats	**38-42 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**20-40 %**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 3
Föda	**Insekter**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**2-10 ägg**
Kullar per år	**1**
Inkubation	**50-70 dagar** vid 27-30 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Scincus scincus är en kompakt, tillspetsad skink på omkring 15-20 cm inklusive den korta svansen. Kroppen från nos till kloak är vanligen omkring 10 cm och högst 15 cm, och vuxna djur väger omkring 20 g. Kroppen är täckt av släta, blanka fjäll med djupa sömmar emellan, så att sandkorn inte kan tränga in och friktionen mot sanden blir mindre. Huden tål slitage ovanligt bra. Nosen är kilformad och platt som en spade, och underkäken sitter försänkt under överkäken. Ögon och näsborrar kan stängas, och de små öronöppningarna vänder nedåt och täcks av överlappande fjällflikar. Benen är korta och kraftiga, och tårna har platta fjällfransar som ger fäste i lös sand.

Färgen är rödgul till brungul med mörkbruna tvärband på rygg och svans, en utmärkt kamouflage i sanden. Könen liknar varandra. Djuret är mycket snabbt: vid minsta störning dyker det ner i sanden och är borta på ett ögonblick.

Man skiljer mellan underarter, bland andra *S. s. cucullatus* i norra Algeriet, Tunisien, nordvästra Libyen och norra Nigeria och *S. s. meccensis* i västra Saudiarabien, Jordanien och sydöstra Syrien. Flera former som tidigare räknades som underarter räknas nu som egna arter. Namnet *Scincus* är det grekiska och latinska ordet för skink. Arten hette tidigare *Scincus officinalis*,

och namnet syftar på dess användning som läkemedel: från antiken och ända fram till 1800-talet torkades djuret, pulveriserades och såldes på apotek mot en rad åkommor och som potensmedel. I det forntida Egypten balsamerades det och lades i gravarna.

Utbredning och livsmiljö

Scincus scincus finns i ett brett ökenbälte från Sahara österut genom Nordafrika till Arabiska halvön och Iran. Utbredningen omfattar Tunisien, Algeriet, sydöstra Libyen, Egypten med Sinai, Israel, Jordanien, sydöstra Syrien, Jemen, Saudiarabien, Kuwait, Bahrain, Irak och Iran samt Sahelzonen i Senegal, Mali, Niger och Nigeria och centrala Sudan. Förekomsten i Västsahara och Mauretanien är oklar, och arten finns inte i Marocko.

Utbredningen är sammanställd innan flera former skildes ut som egna arter, så de yttre gränserna, särskilt i Västafrika, är inte slutgiltigt klarlagda.

> **Naturlig utbredning:** Tunisien, Algeriet, Libyen, Egypten, Israel, Jordanien, Syrien, Jemen, Bahrain, Kuwait, Irak, Iran, Senegal, Mali, Niger, Nigeria, Saudiarabien och Sudan.

LIVSMILJÖ

Arten är en sandspecialist som lever i fin, lös, vindblåst ökensand: dyner, sandslätter och sandiga flodbäddar med ingen eller mycket gles växtlighet och utan vatten i närheten. Dagstemperaturen är hög, och skillnaden mellan dag och natt är stor. Djuret tillbringar största delen av livet 1-3 cm under ytan och kommer bara upp för att äta, göra sig av med avföring och para sig. Under sanden är temperaturen jämnare än ovanpå, och djuret gömmer sig här för både värme och fiender. Aktiva djur har en kroppstemperatur på omkring 35 °C.

Arten är mest aktiv på dagen men kan också vara framme under de svalare timmarna. Bytet är insekter som skalbaggar och gräshoppor samt spindeldjur, som djuret lurar på under ytan. Det kan lokalisera insekter upp till omkring 15 cm bort utifrån vibrationer i sanden och sticker ibland ner huvudet i sanden för att känna dem bättre. Häckningstiden infaller efter regnet, när det finns mest föda, från omkring maj till juli.

Skötsel

TERRARIET

Sanden är det viktigaste i inredningen. Arten gräver och simmar i sanden hela dagen, så botten ska vara ett djupt lager ren, fin, rundkornig sand på 10-15 cm. Använd dammfri sand utan skarpa kanter, inte grus och inte kalkhaltig sand som klumpar sig. Sanden ska vara torr och siktas regelbundet från avföring och matrester.

Ett par behöver ett terrarium på minst 80 × 50 × 30 cm (längd × bredd × höjd); för ett enskilt djur räcker 60 × 40 × 30 cm. Det är golvytan som räknas, inte höjden. Forma sanden som en låg kulle under lampan, så att djuret kan sola sig. Lägg ett par platta stenar och en rot som solplatser, och ställ dem direkt på terrariets botten innan sanden hälls i, så att djuret inte kan gräva loss dem och välta dem. Terrariet ska ha lock, eftersom djuret är snabbt, och god ventilation utan drag.

TEMPERATUR

Dagstemperaturen i terrariet ska vara 28-35 °C, och på natten får den sjunka till 20-24 °C. Terrariet ska ha en tydlig gradient med en varm solplats under en spotlight och ett svalare ställe i den andra änden. Sandytan på solplatsen ska vara 38-42 °C, mätt med en infraröd termometer. Djuret ska alltid kunna gräva ner sig i svalare sand.

Använd en termostat på värmekällan och placera lampan så att den bara värmer den ena änden. Mät både ytan och temperaturen nere i sanden. Ett djur som håller sig borta från lampan och stannar nere i sanden har för varmt; ett djur som ligger nära lampan hela dagen har för kallt. Släck lamporna på natten. Sjunker rumstemperaturen under omkring 20 °C, kan ett keramiskt värmeelement ge värme utan ljus.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Arten kommer från öknen och ska hållas torrt med en luftfuktighet på 20-40 %. Sanden får inte vara fuktig, eftersom fukt främjar svamp och hudproblem, och god ventilation är viktig. Siffran är lånad från andra ökenskinkar.

Ge vatten i en mycket låg, stabil skål som är nedgrävd en bit i sanden, eller spraya ett par droppar på en sten som djuret kan slicka. Byt vattnet ofta och torka upp spill så att sanden inte blir blöt. Extra fukt är bara nödvändig vid hudömsning, om hudrester sitter kvar.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten lever i skarpt solsken, så terrariet ska ha kraftigt ljus 10-12 timmar om dagen. Ge UVB motsvarande Ferguson-zon 3 med ett UV-index på omkring 3 vid solplatsen, till exempel från ett T5-rör över solplatsen. Zonen är en uppskattning utifrån den öppna livsmiljön.

UVB-rör avtar med tiden och byts enligt tillverkarens anvisning. Det får inte finnas glas eller plast mellan röret och djuret. Djuret får ingen UVB när det ligger under sanden, så solplatsen ska vara lätt att nå. Låt ljuset följa dygnet och släck på natten.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

I naturen äter *Scincus scincus* framför allt insekter och spindeldjur, men växtdelar ingår också. Ge t.ex. syrsor, gräshoppor, kackerlackor och mjölmaskar, och välj bytet så att det inte är större än djurets huvud. Djuret reagerar kraftigare på rörliga insekter som syrsor än på mjölmaskar och hittar dem på vibrationerna, så fodret måste vara levande.

Pudra insekterna med kalk och ge ett vitamintillskott då och då; insekterna måste själva vara väl matade. Unga djur matas varannan dag och vuxna 2-3 gånger i veckan. Ta bort insekter som inte har ätits upp, så att de inte stör djuret när det ligger i sanden. Ge gärna fodret på en platt sten, så att djuret inte sväljer mer sand än nödvändigt.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Arten är ett djur att titta på, inte att hantera. Den är snabb och skygg, och beröring stressar den. Om ett djur ska flyttas kan det försiktigt siktas upp ur sanden eller lockas in i en liten behållare med sand. När djuret har vant sig vid terrariet kommer det fram för att äta.

Håll ett djur eller ett par med gott om utrymme och rikligt med sand. Håll inte flera hanar ihop, och skilj djuren åt vid tecken på stress, som bett, skador eller djur som inte kommer fram. Det är normalt att djuret ligger nergrävt och inte syns på en längre tid, särskilt när temperaturen växlar.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Könen liknar varandra mycket, och skillnaden i huvudets proportioner är inte tydlig. Det finns inga säkra yttre kännetecken, så könsbestämning bör överlåtas åt en veterinär med erfarenhet av kräldjur. Ålder och storlek vid könsmognad är inte dokumenterade.

PARNING

I naturen parar sig djuren från maj till juli efter regn, när de har gått upp i vikt. Hanen sätter sig på honans rygg och biter sig fast i nacken, skjuter hennes svans åt sidan med sin egen och för sin kloak mot hennes. Parningen sker i rörelse och varar från några sekunder till tre minuter. En vintervila är inte dokumenterad för arten, men en något svalare period med kortare dagar efterliknar årstiderna. Sätt in honan till hanen och ta ut hanen igen om han är för påträngande.

Läs mer: Vintervila och årstider

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Arten lägger ägg. Honan lägger 2-10 ägg i sanden några veckor efter parningen. Sanden ska vara djup och lite fuktigare nere i ett hörn, så att hon kan gräva ett bo, och hon ska få rikligt med föda och kalk före och efter läggningen. Sannolikt lägger hon en äggkull om året; flera läggningar är inte dokumenterade.

INKUBATION

Flytta äggen till en ruvlåda med fuktig vermikulit eller perlit vid 27-30 °C och vänd dem inte. Vid 27-30 °C kläcks äggen efter 50-70 dagar; siffrorna är en uppskattning utifrån andra skinkar. Kontrollera äggen utan att röra dem, och ta bort ägg som mögnar.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är knappt 4 cm från nos till kloak vid kläckningen. De kan uppfödas i ett litet terrarium på 40 × 25 × 20 cm med 8-10 cm fin sand som de vuxnas och extra små gömställen. Ge dem små insekter, till exempel små syrsor, hoppstjärtar och små mjölmaskar, beströdda med kalk, varannan dag, och ge dem UVB och en varm plats. Skilj de unga djuren åt när de blir större om de börjar slåss och håll koll på att de växer jämnt. Tillväxt och tid till könsmognad är inte dokumenterade.

Hälsa och vanliga misstag

Arten är härdig i ett torrt, varmt terrarium med djup sand, och problemen beror vanligen på fel i skötseln:

- Hud- och svampinfektioner vid för fuktig sand eller dålig hygien.
- Irriterade ögon och näsborrar av damm eller vass sand; välj ren, rundkornig sand.
- Metabolisk skelettsjukdom vid för lite UVB och ensidig kost utan kalk.
- Förstoppning om djuret sväljer sand med födan; mata på en platt yta.
- Klämda tår och skador på svansen om stenar välter när djuret gräver under dem.

Håll nya djur i karantän i minst en månad. Djuret döljer sjukdom väl och ligger ofta nergrävt, så kontakta en veterinär med erfarenhet av kräldjur vid viktnedgång, ändrad aptit, svullnader eller ett djur som ligger stilla ovanpå sanden.

Läs mer: Karantän och hygien

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.